

## ARTEFILETIKA A INKLUZÍVNA TRIEDA v procese tvorby, reflexie a akceptácie akreditovaný program inovačného vzdelávania

Cieľová skupina:

Pedagogickí a odborní zamestnanci, ktorí majú možnosť počas programu pracovať s triedou v rámci vyučovania alebo výchovnej činnosti formou vyučovania artefiletiky

Ciele kurzu:

- Rozvíjať, prehľbovať, zdokonaľovať a inovovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov pre facilitáciu a reflexiu skupinovej dynamiky triedy na ceste k inklúzii.
- Rozšíriť a inovovať odborné vedomosti týkajúce sa inkluzívneho vzdelávania, skupinových procesov a identifikácie individuálnych potrieb žiakov,
- uplatniť najnovšie poznatky o inkluzívnom vzdelávaní v aplikácii na prácu so skupinovú dynamikou triedy,
- aplikovať inovatívne prístupy vychádzajúce z princípov arteterapie a artefiletiky a rozvinúť profesijné kompetencie (seba)reflexie a facilitácie vo vyučovacej hodine alebo v programe,
- prehľbovať kompetencie týkajúce sa osobitostí, špecifik a princípov práce so žiakmi so špeciálnymi potrebami,
- rozširovať preventívne a intervenčné kompetencie v oblasti artefiletických techník, metodiky a reflektívneho dialógu pri práci s triedou,
- poskytnúť nové východiská pre spoluprácu s ďalšími odborníkmi pri žiakoch v riziku,
- Pripraviť, štruktúrovať a prezentovať vlastný inovatívny návrh reflektívnej hodiny/programu,

Rozsah vzdelávacieho programu:

65 vyučovacích hodín v rozsahu osem dní (40 hodín prezenčne, 25 hodín dištančne).  
Za absolvovanie každých 50 hodín inovačného vzdelávania v súlade s plánom profesijného rozvoja prináleží zamestnancovi 3 % príplatok za profesijný rozvoj.

Maximálny príplatok za inovačné vzdelávanie je 9 %. Podľa § 64 ods. 2 a) môže pracovník uplatniť príplatok až po dvoch rokoch výkonu pracovnej činnosti.

Cena kurzu:

483 eur (v cene je lektorné, nájom, organizačné náklady, akreditácia a občerstvenie)

Kurz je poskytovaný s rozličnými väčšími alebo menšími zľavami podľa získanej grantovej podpory.

Popis kurzu:

Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným znevýhodnením na roky 2014 – 2020, Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018) a program Učiace sa Slovensko (2017) upozorňujú na naliehavú potrebu implementácie inkluzívneho vzdelávania do škôl. Inklúzia v slovenských pomeroch nedosahuje ani zďaleka úroveň vyspelej európskej krajiny ako uvádzajú aj správy OECD (2013, 2012, 2010). Vedecké štúdie (SAHA, 2016; HBSC, 2014) dlhodobo upozorňujú, že prevencia a intervencia je nutná čím skôr, teda už v predškolskom veku. Zanedbanie takejto starostlivosti o potreby detí na školách vedie k ich zlej uplatniteľnosti na trhu práce a je jednou z kľúčových príčin nárastu extrémizmu a radikalizmu v spoločnosti (RAN, 2015, UNESCO, 2016, VÚDPaP, 2016). Významné kompetencie potrebné pre prípravu žiakov na povolanie je ich schopnosť flexibility, reflexie a sebaaktualizácie (Maslow, 2016) a podľa Medzinárodného modelu Redbridge CAMHS Schools Early Intervention Project je potrebné sa zamerať na komplexný systém prevencie a terapie na školách s cieľom včasne zachytiť patologické javy v emocionálnom a psychosomatickom vývine detí, v rodinnom modeli, či v skupinovej dynamike triedy a školy.

Predkladaný vzdelávací program prináša využitie prvkov skupinovej dynamiky, skupinovej arteterapie a artefiletiky v preventívnom a intervenčnom modeli práce so školskou triedou. Program je zameraný na zlepšenie vzťahov v triede porozumením vlastného prežívania žiakov a prehĺbením empatie voči spolužiakom. Predkladaný model podporuje u žiakov zložky reziliencie ako je tvorivosť, dôvera, vhlad, iniciatíva, vzájomná komunikácia a pozitívne sebaaponímanie. Tento model zároveň vychádza z predpokladu kooperácie (triednych) učiteľov s odborným tímom pri práci s triedou a zameriava sa na poznanie a prežívanie žiakov, ktoré je

externalizované do tvorivej činnosti a následne konkretizované v komunikácii, alebo v reflektívnom dialógu. Vzdelávací program ponúka porozumenie procesom v triede a praktické techniky založené najmä na expresívnom výtvarnom prejave, umožňujúcom jednoduchšie nadviazanie vzťahu a intenzívnejšie prežívanie emócií. Na Slovensku a v Čechách je podobný prístup nazývaný artefiletika (Slavík, 2001). Z teoretického hľadiska je vzdelávací program postavený na princípoch expresívnych terapií zameranej na človeka. V programe sa pracuje so symbolom, hrou a imagináciou, ktoré sú prirodzeným vyjadrovacím prostriedkom. Imaginácia ako uvádza Wunenburger (in Uhrová, 2005) je brána, za ktorou skúmame iné stránky našej existencie s možnosťou zapojenia všetkých zmyslov s rovnakou dôležitosťou (Uhrová, 2005:12). Slavíková, Slavík a Eliášová (2015) vo svojom prístupe artefiletiky zdôrazňujú zážitok ako cestu k porozumeniu vlastného prežívania. Zážitok nám poskytuje príležitosť k učeniu a poznávaniu. V tvorivých programoch pre triedy je dôležitá práca s prežívaním, ktoré je emocionálnou, alebo pocitovou zložkou zážitku. V expresívnych terapiách je reflexia súčasťou terapeutického procesu. Reflektívny dialóg sa potom obracia späť k predchádzajúcim zážitkom a hľadá v nich poznanie. *„Reflektívny dialóg sa v artefiletike týka ako umeleckých a kultúrnych stránok zážitku, tak jeho psychických, sociálnych, prírodných, či sociobiologických súvislostí“* (Slavíková, Slavík, Eliášová, p. 181, 2015).

Z dôvodu potreby prepájania terapeutického potenciálu, výtvarnej práce a reflexie do podoby inkluzívneho vzdelávania práce s celou triedou detí a žiakov s rozličnými potrebami je určený vzdelávací program vybraným pedagogickým a všetkým odborným zamestnancom, ktorí aktuálne pracujú so školskými triedami. Triedni učitelia, učitelia výtvarných predmetov, etickej a náboženskej výchovy spolu vychovávateľmi a pedagogickými asistentmi a odbornými zamestnancami majú prístup a príležitosť pracovať s celou triedou ako so špecifickou skupinou a jej dynamikou a inkluzívnym potenciálom či už priamo na vyučovacej hodine, alebo v rámci inej pedagogickej a odbornej činnosti ako program.

Štruktúra vzdelávacieho programu je postavená tak, aby mohli účastníci programu aplikovať nové poznatky, zručnosti techniky a prístupy vo svojej praxi a na ďalších stretnutiach mali možnosť reflektovať vlastnú skúsenosť v skupinovej supervízii.

Takýto model umožňuje hlbšie porozumenie teoretickým konceptom, rýchlejšie osvojovanie si praktických zručností a zvyšovanie osobných kompetencií.

Každé víkendové stretnutie (piatok + sobota) ponúka možnosť experimentovať s rozličným výtvarným materiálom v rámci vlastnej tvorby, skupinovú supervíziu, teoretické vstupy, ktoré budú na seba logicky nadväzovať, nácvik a ukážky fotografií a videí z konkrétnych expresívno-výtvarných techník a postupov pri práci s triedou, analýzu postupov a procesov tvorby ako aj výsledných prác. Vo vzdelávacom programe kladieme dôraz na porozumenie a prácu so skupinovými procesmi v triedach a hlavne na nácvik zručností vedenia reflektívneho dialógu so žiakmi.

Obsah vzdelávacieho programu:

MODUL 1: 15 h (prezenčnou formou)

Téma	Forma	Časový rozsah
Teoretické východiská problematiky: Základy inkluzívneho vzdelávania, skupinových procesov, expresívnej terapie a artefiletiky		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Východiská inkluzívneho vzdelávania</li> <li>• Od expresívnej terapie k artefiletike</li> <li>• Výtvarné techniky a materiály využívané v artefiletike</li> <li>• Vedenie a plánovanie práce (vyučovacích hodín, programu)</li> <li>• Od artefiletiky k facilitatívnomu učeniu a reflexii slobody a zodpovednosti</li> </ul>	prezenčne	3 4 4 4

MODUL 2: 20 h (15 hodín prezenčnou formou a 5 hodín dištančne)

Téma	Forma	Časový rozsah
Komunikácia a artefiletické techniky na porozumenie sebe samému.		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Reflektívny dialóg v práci s inkluzívnou triedou</li> <li>• Využívanie komunikácie v porozumení sebe samému.</li> <li>• Symbolizmus, imaginácia a riziká interpretácie v expresívnej intervencii.</li> <li>• Model expresívneho programu, aktivity, techniky, ukážky</li> <li>• Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine</li> </ul>	Prezenčne	5 5 5
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín programu</li> </ul>	kombinovaná	5

--	--	--

### MODUL 3: 15 h (prezenčnou formou)

Téma	Forma	Časový rozsah
Výtvarné projekty a techniky - expresívne prístupy v práci s triedou		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Typické formy, metódy a techniky artefiletiky a ich tvorivé obmeny</li> <li>• Teória a tréning v komunikácii zameraný na hodnotenie</li> <li>• Oceňovanie a hodnotenie v artefiletike</li> <li>• Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine</li> <li>• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín/programu</li> </ul>	Prezenčne	5 5 3 2

### MODUL 4: 15 h (prezenčnou formou)

Téma	Forma	Časový rozsah
Komplexný systém starostlivosti o detí v riziku v škole		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Reflektívny dialóg – nácvik zručností vedenia reflexie, zostavenie otázok a využitie v artefiletike</li> <li>• Deti v riziku a ich podpora</li> <li>• Spolupráca s odbornými zamestnancami a ďalšími zložkami systému</li> <li>• Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine</li> <li>• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín/programu</li> <li>• Záverečné hodnotenie účastníkov - skúška</li> </ul>	prezenčne	10 2 3

Profil absolventa:

Absolvent získa nasledovné profesijné kompetencie:

- 1) kompetencie orientované na žiaka:
  - a) schopnosť identifikovať individuálne charakteristiky žiaka a zvládať individuálny prístup k žiakom,
  - b) byť schopný pomáhať žiakom so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami
  - c) akceptovať odlišnosti žiaka bez predsudkov a stereotypov
- 2) kompetencie orientované na skupinové procesy:

- a) vedieť tvoriť a realizovať strednodobé a krátkodobé metódy, formy a techniky s ohľadom na školský vzdelávací program, aktuálnu dynamiku triedy a individuálne potreby žiakov,
  - b) vedieť efektívne komunikovať so žiakom i jeho najbližším prostredím, vytvárať prostredie podnecujúce jeho rozvoj (hranice, riešenie konfliktov, facilitujúci a reflektívny vzťah),
  - c) ovplyvňovať sebaaktualizáciu a sebareflexiu žiaka, rozvíjať sociálne zručnosti a postoje žiaka (empatia, prosociálne správanie), poskytovať prevenciu a nápravu sociálno-patologických javov – rozpoznať ich a spolupracovať s odborníkmi.
- 3) kompetencie orientované na sebarozvoj zamestnanca:
- a) naučiť sa sebareflektovať vlastnú činnosť, plánovať si vlastný rast a ďalšie vzdelávanie, poznať trendy inkluzívneho vzdelávania,.

#### Zoznam odporúčanej literatúry

SLAVÍK, J. *Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefietiky) I. díl*. Praha: PdF UK, 2001. 584 s. ISBN 978-80-7290-498-3.

SLAVÍKOVÁ, V. – SLAVÍK, J. – ELIÁŠOVÁ, S. *Dívej se, tvoř a povídej!* Portál: 2015. 200 s. ISBN 978-80-262-0876-1.

UHROVÁ, E. *Imaginácia ako zrkadlo*. Nové Zámky: Psychoprof, 2005. 143 s. ISBN 80-968-798-55.

WINNICOTT, D. W. (2005) *Playing and Reality*. Oxon: Routledge 2005. ISBN 0-415-34546-4

KRNÁČOVÁ, Z. (2016b). *Možnosti arteterapie pri inklúzii detí s rizikovým správaním na ZŠ*. Dizertačná práca. Bratislava: PdF UK, 2016. 135 s.

KRNÁČOVÁ, Z., SMIKOVÁ, E., KRIŽO, V. ET AL. (2018). *PRETTi handbook Erasmus+. Preparing Primary Teachers to Lead Inclusive Learning*. Raabe: Bulgaria. 2018. 166 p.

KRIŽO, V. *Podpora detí v riziku smútenia v školskom prostredí. Prípadová štúdia*. In *Specifický výskum*. 1. vyd. Brno: MU, 2017, s. 131 – 139. ISBN 978-80-210-8131-4.

MASLOW. A. H. (2014). *O psychologii bytí*. Praha: Portál, 2014. 320 s. ISBN 978-80-262-0618-7.

ROGERS, C.R. – FREIBERG, H.J. (1998). *Sloboda učiť sa*. Persona: Modra, 1998. ISBN: 80-967980-0-6.

ROSENBERG, M. B. (2012). *Nenásilná komunikace*. Praha: Portál, 2012. 224 s. ISBN 978-80-262-0141-0.

Lektor a garant programu

Garant aj lektor uvedeného kurzu je skúsená artepsychoterapeutka a učiteľka výtvarnej výchovy spĺňajúca zákonné predpoklady § 55 a 56 zákona 138/2019 s dlhoročnou praxou. Lektorský tím spĺňajúci príslušné kvalifikačné predpoklady sa bude postupne rozširovať o ďalších tak, aby bolo šírenie efektívne a dlhodobo udržateľné.

Mgr. Zuzana Krnáčová, M.A, PhD. vyštudovala učiteľstvo výtvarnej výchovy, neskôr M.A. v arteterapii vo Veľkej Británii a doktorandské štúdium v Bratislave. Pôsobila doma i v zahraničí ako terapeut, liečebný pedagóg v rôznych zariadeniach pre deti v riziku. Posledné roky ako expert pomáha pri implementácii komplexnej podpory detí v riziku v školskom prostredí, podpore artefiletike a reflexie do vyučovania, napomáha širokému odbornému chápaniu inkluzívneho vzdelávania v rámci viacerých projektov. Pôsobí ako lektorka a expertka pre vzdelávanie odborných zamestnancov v Centre inkluzívneho vzdelávania i v národnom projekte VÚDPaP.

Podmienky pre zaradenie uchádzačov:

Do programu inovačného vzdelávania budú zaradení uchádzači z radov pedagogických a odborných zamestnancov na základe elektronickej prihlášky, kde uvedú svoje meno, priezvisko, pracovnú pozíciu, zamestnávateľa a kontakt na adresu žiadateľa a uhradia žiadateľom stanovený poplatok na číslo účtu poskytovateľa najneskôr 15 pracovných dní pred začiatkom vzdelávania.

Odporúčame uchádzačom, aby v prípade záujmu o certifikát oprávňujúci na príplatok za profesijný rozvoj nahlásili uvedené vzdelávanie do plánu profesijného rozvoja, resp. získali súhlas zamestnávateľa tak, aby po absolvovaní a odovzdaní certifikátu im bol aj skutočne priznaný príplatok za profesijný rozvoj.

Spôsob ukončovania a požiadavky na ukončovanie:

- účasť najmenej 80 % z celkového rozsahu prezenčnej formy vzdelávania,
- dištančná úloha - denník z realizovania hodín alebo programu,
- úspešná záverečná prezentácia inovatívneho návrhu vyučovacej jednotky pred 3 člennou skúšobnou komisiou
- Po úspešnom absolvovaní a splnení podmienok ukončenia programu inovačného vzdelávania vydá poskytovateľ účastníkovi vzdelávania osvedčenie.

Spôsob **získavania, spracovávania a uverejňovania** hodnotenia kurzu:

Každý akreditovaný kurz podľa § 42 ods. 2a) a § 69 ods. 1 d) zákona 138/2019 o pedagogických a odborných zamestnancov podlieha transparentnému hodnoteniu účastníkmi zverejnenom na webovom sídle poskytovateľa. Po skončení každého kurzu dostávajú účastníci emailom možnosť anonymne vyhodnotiť cez elektronický dotazník svoju spokojnosť kvantitatívne aj kvalitatívne: s lektorom kurzu, s obsahom, s organizáciou vzdelávania. Účastník má možnosť navrhnúť témy pre ďalšie vzdelávanie a priestor na poskytnutie širšej spätnej väzbe. Poskytovateľ sa zaväzuje zverejniť komplexné anonymizované výsledky hodnotenia kurzov najneskôr do 30 dní od ukončenia každého kurzu v príslušnej sekcii „hodnotenie kurzov“ na webovej stránke. Poskytovateľ si vyhradzuje právo začerniť alebo iným spôsobom nezviditeľniť hanlivé či urážajúce slová.